

Спасо Ристов Милосавлевски -Сирмин, првиот фотограф од Лешок, Македонија

Фото: напознат, Спасо Ристов Милосавлевски - Сирмин, Лешок (1880 - 1959)

Photo: nepoznat, Spaso Ristov Milosavlevski - Sirmin, Lesok (1880 - 1959)

Спасо Ристов Милосвалевски е роден во Лешок 1880 година од родот Пашини *). Спасо умира во 1959 година, погребан е на гробиштата Св. Ѓорѓи или Булино во Лешок. Спасо Сирмин имал три деца: Перса, Јорда и Борис. Спасо живее во заедница со синот Борис се до неговата смрт 1959 година. Борис Спасов Ристовски- Тало, живее во Лешок и има 4 деца: Живко, Анѓа, Силвана и Божана. Ќерките Анѓа и Силвана мажени се и живеат во Детроит, а синот Живко има еден син Борче и денес живеат во Лешок. Спасо Сирмин пред да почнат Балканските војни бил на гурбет во Софија, Бугарија и работел како фурнарија и од тој период му е и оваа фотографијата. Нејверојатно од тогаш и се родила и љубовта кон фотографијата. Оваа фотографија е единствена која останала од архивата на фотографот Спасо. Со фотографот Спасо се потврдува македонската поговорка: *Во گрнчароӣ, گрне нема.* Од Спасо е останата само една фотографија (оваа фотографија), која ми ја подари син му Борис Спасов Ристовски- Тало од Лешок, во 2005 година, кога бев дома кај нив и се интересираав за животниот пат на татко му Спасо Сирмин.

Спасо сликал во Лешок и соседните села од Долни Полог меѓу двете светски војни и се до 1959 година кога починува.

Секако дека тој сликал и македонци и турци и албанци во селата во Долни Полог, ама, немало мајстор кој ќе го фотографира, фотографот Спасо, Лешочкиот Манаки.

Кога бев во 2005 година, во куќата на Борис Ристовски (1930 - 2017), син на Спасо, да поразговарам и да добијам нови сознанија за животниот пат на сликарот Спасо, домаќините беа многу љубезни и Боризица, жена му на Борис, ми раскажа дека свекор и Спасо бил многу добар, љубезен, вреден, педантен, мирен и дека знаел неколку јазици. Спасо е учесник во Првата светска војна, како бугарски војник и таму е повреден- осакатен, во едната нога, односно е траен воен инвалид. Јас лично се сеќавам дека Спасо одеше со рачни помагала-штаки. Спасо имал многу тешки повреди и бил однесен во некоја француска болница далеку од фронтот. Во болницата имало лекарски персонал од Франција. Со оглед дека многу долго се лекувал, Спасо се спријателил со француските лекари и со медицинскиот персонал и таму солидно го научил и францускиот јазик.

*) За родовите во Лешок, види текст во книгата (стр. 148 -157- извор: ред.бр.1) и во книгата (стр. 50 -100 и стр. 277-319 -извор: ред. бр. 12).

Спасо бил многу интелигентен и покрај францускиот знаел и неколку други јазици (турски, албански, влашки, бугарски). Дружењето, со француските лекари, а подоцна и работењето во Франција, Спасо го поттикнало да купи фотографски апарат, а бидејќи солидно го научил францускиот јазик, тој ја научил и целата техника на правење на слики. Десетина години по завршувањето на Првата светска војна, Спасо останал во Франција, каде работел, секако како инвалид. Спасо од престојот, во странство, заработка некои пари и се враќа во Лешок, неколку години по завршувањето на Првата светска војна. Спасо, тогаш го донесол и фотоапаратот, француско производство Агфа со камара и со ногарки. Спасо целата постапка од набавка на сликарски плочи, емулзија, сликањето, набавка на хартија, развивањето и правењето на фотографии одлично го изучил.

Синот на Спасо, Борис Ристовски со сопругата, Лешок, 2010, foto, Митко Спироски
Sinot na Spaso, Boris Spasov Ristovski so soprugata, Lesok, 2010, foto, Mitko Spiroski

Спасо добро го изучил занаетот и бил познат како добар фотограф во Лешок и соседните села. Спасо како фотограф во Долни Полог важи како Лешочки Манаки. Спасо изработувал слики со послаб квалитет и со понеквалитетна хартија, но, затоа, фотографиите на Спасо биле многу поевтини и поволни за посиромашните селани, во однос на фотографите од Тетово (Иговски и Грнчаровски). Спасо бил повикуван скоро на секоја свадба, верски празници Велигден, Богородица, потоа на прослави, фудбалски и спортски натпревари, слетови, штафетата на младоста, завршни таблоа во училиштата на учениците и др. Спасо добро го научил францускиот јазик, за да управува со фотографскиот апарат и со техниката на фотографирање и затоа бил многу добар сликар.

Во 2012 година, разговарајќи со Мирко Ецов Божиновски од Лешок, кој ми рече дека мајка му Перса била ќерка на Спасо Сирмин. Инаку, Спасо Сирмин имал три деца: Перса, Јорда и Борис. Перса била родена 1921 година и била многу вредно и умно девојче, но, тешката економската положба на семејството не и овозможил да го продолжи школувањето. Перса се омажила за Едо Божиновски од родот Коачој од

Лешок и имаат четири синови: Божин, Живко, Иљо и Мирко. Мирко Божиновски-Еџа, најмалиот син на Перса, ми рече дека мајка му Перса како мало девојче, татко и Спасо ја земал со него во 30-те години од минатиот век и неколку време престојувале некаде во Франција, но, не знаеше да ми каже која година и во кој град во Франција, престојувале мајка му Перса и дедо му Спасо.

Борче Живков Ристовски, правнук на фотографот Спасо Милосавлевски Сирмин од Лешок
Borce Zivkov Ristovski, pravnuk na fotografot Spaso Milosavlevski Sirmen od Lesok

Според мои сознанија и логика на настаните, ми се чини дека Спасо и Перса, најверојатно престојувале во Марсеј, каде Спасо бил на операција за десната нога, која му била повредена како војник во Првата светска војна. Инаку, војникот Спасо Сирмин се вратил после завршувањето на Првата светска војна во Лешок, како инвалид и се движел со штаки. Во Франција десетгодишното девојче Перса за краткиот престој во Франција научила прилично да зборува француски јазик. Секако дека Перса француски јазик ја учел татко и Спасо кога биле во Франција, но, и после враќањето во Лешок. Инаку, Спасо многу добро го зборувал францускиот јазик и затоа многу добро го совладал фотографскиот занает и фотографската техника, а читал и француски книги и часописи.

Спасо Милосавлевски Сирмин, Првиот фотограф од Лешок
Spaso Milosavlevski Sirmen, Prviot fotograf od Lesok

Чичко ми Слободан Спироски ми рече во јуни 2010 година, дека Спасо многу добро го знаел францускиот јазик и дека во Првата светска војна се лечел во Франција и потоа останал да работи неколку години во Франција и дека од таму го купил и го донесол фотоапаратот.

Во 2005 година кога работевме на проектот на Здружението ЛЕШОК, финансиран од Фондацијата СОРОС, бев во посета на Борис Ристовски- Тало, син на фотографот Спасо Ристов Милосавлевски и тогаш син му Борис ми рече дека не знае кому му го дале фотоапаратот од татко му. Во еден куфер биле ставени делови и ствари од фотоапаратот (филмови, хартија, раствор, некои касети и сл. и дека кога ја граделе новата куќа, куферот го однесле во племната и таму седел некоја година и после поради недостаток на простор го фрлиле заедно со стварите.

Тогаш, Борис ми рече дека татко му едно време работел во Софија, Бугарија како фурнарија и ми ја даде оригиналната фотографија на фурнаријата Спасо. Оваа фотографија ја објавив во неколку книги, како и во оваа книга.

(Лешок, Ноември 1942, Свадба на Живко Спироски (65) син на Цвета (19) од Петкови од Непроштене со Јорда Апостоловска од Котлинци, Јанчиште)

(Lesok, Noemvri 1942, Svadba na Zivko Spiroski (65) sin na Cveta (19) od Petkovi od Neproshteno so Jorda Apostolovska od Kotlinci, Jancishte)

Фото, Спасо Милосавлевски -Сирмин, Лешок, 12 Ноември 1942
Foto, Spaso Milosavlevski -Sirmen, Lesok, 12 Noemvri 1942

Во мај 2010 година Столе Богдановски од Лешок од родот Цинцарој ми рече дека фотоапаратот од кај Спасо не е кај него, но, се сеќава многу добро каков бил и убаво ми го опиша. Столе рече дека апаратот на Спасо бил сличен на неговиот апарат Агфа, но, во него се ставало по една касета. Столе рече дека многу свадби Спасо сликал, меѓу кои ги фотографирал и на неговата свадба. Фотографијата од свадбата на Столе

Богдановски со жена му Славка од Пауној од родот Лалошои од Лешок, сликано од Спасо ја давам подолу во овој текст.

Исто така, и на 17 јули 2010 година разговарав со Борис и со жена му и ми рекоа дека по смртта на Спасо им останал покрај стариот апарат со ногарки и неколку други апарати, касети, делови, хемикалии, емулзија, хартија, многу фотографии и т.н. Имале, и голема слика-фотографија урамена и закачена на зид, во која Спасо вадел леб во фурна во Пловдив, но, и таа фотографија ја немаат.

На Спасо едната нога му била ампутирана и Спасо одеше со помош на штака под мишка и го носел и апаратот на рамо. Но, бидејќи Спасо беше инвалид и тешко се движеше, многу пати апаратот му го носи син му Борис Ристовски-Тало.

Татко му на Спасо се викал Ристо, а мајка му Сирма. Татко му Ристо го викале Паша и населението ги викале Папини *). Ристо и Сирма Милосавлевски имаат два сина Спасо и Горе. Јас се сеќавам многу добро на Спасо и Лешаните го викаја Спасо Сирмин или Спасо сликарот. Спасо, кривеше со едната нога и кога одеше по сокациите во Лешок, со него одеше и друг човек и му го носеше на грб фотографскиот апарат кој имаше дрвени ногарки.

ФК Лешок и ФК Теарце, 10 Октомври 1949, foto, Спасо Милосавлевски, а сликата ми ја позајми Pero Grujevski-Sersen (кој бил голман) од родот Попарој од Лешок

Брат му на Спасо се вика Горе. Јас се сеќавам многу добро на брат му Горе Ристов Милосавлевски (1886-1971). Тој беше стар и го викавме Горе Паша. Горе Паша учествувал како бугарски војник во борбите во Едрене во Балканските војни. Горе Ристов Милосавлевски-Паша се истакнал во Балканските војни и го добил орденот Опалченец од Бугарската војска. Горе од првиот брак го има синот Стојче и ќерките

Зора и Мильја. Горе по втор пат се ожени на стари години и на 70 година од животот, со жена му Марица, од Сараево, Босна и Херцеговина во 1956 година им се раѓа синот Драган Ристовски. Значи, од двата брака Горе има два сина. Стојче и Драган. Стојче има син Трипун и ќерка Виолета и се преселува со фамилијата во 50-те години во Гочче Петров. Инаку, со Стојче сме иста генерација 1949/50 од Лешок и заедно учевме во прво и второ одделение. Драган Ристовски, вториот син на Горе Паша, се сели во Тетово, а живее и во Лешок и има ќерка Добрила.

За Спасо Милосавлевски Сирмин, сликарот од Лешок, за прв пат има запишано Илија Петрушевски во неговите две книги Лешек и Лешок, но, тој погрешно има запишано дека презимето му е Мисајловски, наместо правилното презиме Милосавлевски.

Борис и жена му неколку пати ми рекоа дека фотоапарати им дале на Илија Петрушевски и на Столе Богдановски, пред многу години и дека кај нив се апаратите и некои делови од апаратите. Тие ми рекоа дека многу се интересирал Илија Петрушевски и дека пред неколку години му кажале многу работи за Спасо. Жена му на Борис, е дојдена девојка од Жилче и е многу бистра, вредна и итра жена. Таа е права македонска жена, е голема домаќинка, вредна, правична, со национална македонска свест, ја почитува традицијата, фолклорот, песните и го сака многу Лешок. Инаку, Борис Спасов Ристовски -Тало и Драган Гочев Ристовски-Паша, заедно со уште тројца други Лешани, во 2001 година, *) се заробени од воените единици на УЧК. Имено, на 23 Јули 2001 година, од страна на организирани воени групи албанци-УЧК, е отпочнат организиран оружен напад на Лешок, од север од Лешочкото кале и Стар Манастир, постепено навлегувале и го завземале Лешок. Се пукало од сите страни, запалени се неколку куки и насилено се бркани луѓето од домовите и од Лешок и од неколку други соседни села. За воените дејствија од 2001 година напишав текст: *) КРВАВА И ТАЖНА 2001 ГОДИНА, во која подетално внесувам текстови и слики од 2001 до 2006 година. Види во Мојата книга (стр. 769 - 810 – извор: ред. бр. 1).

Свадбата на Јове Иљов Качовски, Лешок, 1953, foto, Спасо Милосавлевски
Svadbata na Jove Illov Kacovski, Lesok, 1953, foto, Spaso Milosavlevski

Свадбата на Столе Богдановски,Лешок, 1953, фото, Спасо Милосавлевски
Svadbata na Stole Bogdanovski,Lesok, 1953, foto, Spaso Milosavlevski

Фото: Спасо Милосавлевски,Лешок,1946, Свадба на Ладе Богдановски-Кујо и деверот Столе Богдановски
Foto:Spaso Milosavlevski,Lesok,1946,Svadba na Lade Bogdanovski-Kujo i deverot Stole Bogdanovski

Трипун Стојчев Ристовски, внук на Ѓоре Милосавлевски -Паша,Лешок, 2017,фото, Митко Спирошки
Tripun Stojcev Ristovski, vnuak na Gore Milosavlevski -Pasa,Lesok, 2017,foto, Mitko Spiroski

Ѓоре Милосавлевски-Паша, е учесник на Балканските војни и има орден од Бугарија, како Опалченец. Ѓоре Паша има два сина: Стојче и Драган. Стојче прво живееше во Лешок и има две деца: Трупун и Виолета. Јас со Трупун заедно учев основно очилиште во Лешок и го имам и на една фотографија од второ одделение (стр. 142- 143 – извор: ред. бр. 63 и 69).

Мирко Веселин Божиновски -Еца, син на Перса, а внук на Спасо, Лешок, 2017, фото: Митко Спирошки
Mirko Veselin Bozinovski -Eca, sin na Persa, a vnuak na Spaso, Lesok, 2017, photo:Mitko Spiroski

Драган Паша има ќерка Добрила. Драган ми вети да ми даде фотографија, каде е сликан татко му Ѓоре Паша со војници во Балканските војни, а ми вети да ми ги покаже орденот Опалченец и извод од умрените. Подолната фотографија со Ѓоре Паша ја пресликав со мојот фотоапарат во 2020 година од надгробната плоча во гробиштата Булино во Лешок.

На 17 Јули 2010 година разговараав со Драган Ристовски, синот на Ѓоре-Паша и тој ми рече дека кога умрел татко му Ѓоре, во гроб ги ставиле и ордените-медалите кој ги имал добиено во Блканските војни и во Првата светска војна. Ѓоре-Паша добил повеќе ордени од бугарската армија, меѓу кои и високиот орден за храброст Опалченец. Кога починал Ѓоре Паша, го погребале во истиот гроб, кај што бил погребан брат му Спасо Милосавлевски. Тогаш кога ги откопале коските на Спасо виделе во коската, дупка и во неа зарѓано железо-метал во ампутираната нога.

Во првата и втората Балканска војна од Лешок како буграски војници биле регрутirани вкупно 12 лица од кои 6 загинуваат во борбите во Шар Кои, кај Мраморно море, близку до Истамбул, двајца се ранети и двајца се наградени со ордени, од кои Ристовски Ѓоре добива орден - Крст за храброст од IV степен. Инаку, за загинатите лица од Лешок во војните од 20 и 21 век, во 2019 година, МЗ Лешок изгради споменик во дворот на Лешочкиот манастир, а се планира да се напише и објави книга од авторите Илија Петрушевски и Митко Поп Спирошки (извор: ред. бр. 68).

Драган ми вети дека ќе ми даде извод од умрените од татко му Ѓоре Паша, некое уверение за ордените и некоја фотографија каде е сликан Ѓоре Паша со кумитите кои се бореле на страна на бугарската војска за ослободување од Отоманската империја, а мислејќи дека се борат и за ослободување и на Македонија, но, нажалост, илјадници

македонски борци се бореле, погинале и останале воени инвалиди, а потоа Македонија не ја виделе ослободена, туку, распарчана од Грција, Србија и Бугарија.

Горе Милосавлевски-Паша, со ордените од Балканските војни, брат на фотографот Спасо Сирмин,
Десно е Драган Ристовски, син на Горо -Паша,Лешок,2010, фото, Митко Сироски

Според, податоците од книгата ЛЕШОК на Илија Петрушевски, Родот Пашини *), влече некакви корени од родот Дабоќеј од Лешок, а по мајката на Ристо, која се викала Сирма, овој род го викаме и Сирмини. Домашна слава-празник на родот Пашини односно Сирмини е Митровден, додека на Дабоќеј, слава е Св. Аранѓел. Потеклото на Пашини односно Сирмини, не сум сигурен дека влече корени од Дабоќеј и мислам дека, потомците на овие два родови треба точно да го испитаат и точно да ја утврдат генезата на нивниот род. Според мене, ова се два различни родови, но, ова треба дополнително да се утврди од потомците.

Најстариот точно утврден предок е Ристо Пашин, односно Ристо Сирмин. Ристо имал 5 деца: Димитрија, Петруш, Иљо, Спасо и Горо. Петруш немал деца и го посинаил Павле, кој има син Злате Ристовски, кој работеше во Германија, па, се врати во Лешок и инвестираше во Дестилиерија на производство на ракија. Злате Ристовски од два брака ги има децата Даниел, Свен и Златко. Злате пред неколку години почина.

Дедо Спасо,

Ти благодариме, како прв фотограф од Лешок што ги овековечи многи лица и настани од Лешок и околните села. Јас вечно ќе се присетувам кога те гледав како сликаш со апаратот со ногарки и со црна комора иако едната нога ти беше ампутирана и одеше со штака под мишка, а синот Борис ти го носеше апаратот со ногарките на рамо.

Дедо Спасо, ти го овековечи Лешок во фотографии, а Јас те овековечив во оваа книга.